

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

докторки економічних наук, професорки
Дихи Марії Василівни
на дисертацію Чуприни Юрія Анатолійовича
«Державне регулювання організацією територіальних кластерів на
основі державно-приватного партнерства»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 –
економіка та управління національним господарством

Актуальність теми та її зв'язок з напрямками наукових досліджень

Для реалізації нових інфраструктурних, важливих модернізаційних проектів у різних секторах економіки України потрібні значні інвестиційні ресурси. Держава, зважаючи на обмеженість фінансових ресурсів, самостійно не здатна профінансувати усі необхідні проекти через бюджети різних рівнів. У цьому контексті визнаним дієвим механізмом залучення інвестицій, інструментом реалізації соціально-економічних, екологічних проектів, впровадження нових технологій, модернізації інфраструктури тощо є державно-приватне партнерство (ДПП) як форма об'єднання інвестиційних, управлінських активів та інших ресурсів держави та приватного сектора.

Разом з тим, взаємодія держави і приватного бізнесу, створення стійких партнерських відносин між ними ускладнюється недостатньою пропрацьованістю економічно-інституційних основ цієї взаємодії.

На сьогодні не повною мірою вивченим та не достатньо застосовуваним, але, на нашу думку, дієвим механізмом в контексті реалізації державних інвестиційних цільових програм є кластери.

Тому, актуальність теми дисертаційної роботи визначається об'єктивною необхідністю осмислення і комплексного аналізу питань, пов'язаних з започаткуванням територіального кластеру, науково-методологічного та прикладного обґрунтування його функціонування як платформи та середовища реалізації комплексу інвестиційних проектів державно-приватного партнерства.

Актуальність дисертаційної роботи підтверджується також її зв'язком з планами науково-дослідних робіт та науковими проектами, зокрема, Інституту проблем ринку та економіко-аналітичних досліджень НАН України, де здобувач був виконавцем розділів за темами науково-дослідних робіт: «Методологія управління бюджетними програмами на основі ключових індикаторів успіху» (№ державної реєстрації 0110U005994), в якій автором виконано аналіз сучасного стану та напрямів вдосконалення економічного механізму та оновлення фондів відновлення національної економіки через реалізацію низки проектів в складі державних цільових інвестиційних програм; «Візуалізація аналітичної інформації в сфері

управління державними фінансами» (№ державної реєстрації 0110U005992), в якій автором розроблено моделі стратегічного управління як інструменту здійснення державної соціальної і економічної політики України; «Економічний механізм управління бізнес-процесами розвитку будівельних підприємств» (№ державної реєстрації 0110U00518), в межах якої автором обґрунтовано операційну технологію упорядкування проектів до складу ДПП, досліджено напрямки реструктуризації та формування умов поступального розвитку державно-приватного партнерства у складі державних інвестиційних цільових програм.

Розроблений автором методичний інструментарій та комплекс прикладних програм щодо стратегічного планування та аналізу результатів обласних інвестиційно-територіальних цільових програм було використано у підготовці та впровадженні програми інвестиційного розвитку Полтавської області (2014-2018 рр.) та будівельно-інвестиційної програми локальних територіальних реновацій (2013-2019 рр.), яка реалізовувалась благодійною організацією «Інститут місцевого розвитку».

Зазначене переконливо свідчить про актуальність теми дисертації Чуприни Ю.А., в якій автору вдалося вирішити широке коло питань щодо обґрунтування методологічної платформи реалізації національних стратегічних пріоритетів економічного оновлення, що реалізуються як масштабні проекти в рамках територіальних кластерів у форматі державно-приватного партнерства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Оцінка новизни та достовірності результатів дослідження

Зміст дисертації охоплює основні аспекти теми дослідження. Оцінювання змісту дисертації дозволяє стверджувати, що здобувачу вдалося досягти поставленої мети і в основному розв'язати коло окреслених завдань.

Достовірність та обґрунтованість результатів дисертації визначається обґрунтованістю вихідної гіпотези, що полягає в створенні інтеграційних адміністративно-управлінських об'єднань нового типу – міжгалузевих територіальних кластерів як інноваційного механізму реалізації державних інвестиційних цільових програм у форматі ДПП та раціональним добorem універсальних та спеціальних методів дослідження.

Автором доведено, що потребують вдосконалення в галузевому контексті як теоретико-методичні основи реалізації проектів на основі ДПП, так і конкретні організаційно-структурні механізми управління такими проектами. Наявні на сьогоднішній день в економічній науці та практиці напрацювання щодо реалізації механізмів ДПП не відображають галузевої специфіки та складності реалізації життєвого циклу, зокрема, будівельного інвестиційного проекту на засадах ДПП. Також заслуговують уваги рекомендації щодо вдосконалення концепції державно-приватного партнерства в інноваційній сфері національного господарства, яка відображає структурування відносин між державою та приватними

підприємствами, та слугує науковим підґрунтям відповідних управлінських рішень на всіх стадіях практичної реалізації зазначеної концепції.

Вперше в якості такого практичного шляху реалізації ДПП презентовано економічний механізм принципово нового типу – впровадження державних цільових програм через економіко-управлінський механізм міжгалузевих територіальних кластерів. В основу регламентації діяльності ДПП покладено авторську модель міжгалузевих територіальних кластерів (МТК), що представляє собою альтернативний формат державного регулювання цільовими програмами, забезпечує можливість формування надійного економічного простору, системи адміністрування у періоді реалізації ДЦП та ідентифікування ключових зон вразливості таких систем. Розглядаючи з позиції стійкості, зазначена структура діятиме для балансування інтересів системи адміністрування ДЦП загалом та її елементів/

Вперше до специфіки територіального кластеру адаптовано сутнісно-змістовні характеристики та особливості генезису категорії «ДПП». Стратегічні переваги територіального кластеру доведено за допомогою запровадженого в роботі теоретико-методологічного базису, в якому територіальний комплекс визначається як особливий різновид організаційно-економічної структури реалізації цільових програм та специфічної мультифункціональної системи. В основу теоретико-методологічного базису покладена європейська концепція «розумного регулювання», яка ґрунтується на раціональному виборі регуляторних заходів і органічному поєднанні механізмів державного регулювання, адміністративно-територіального та галузевого управління, місцевого самоврядування. Сформований підхід дозволив поглибити змістовне тлумачення поняття ДПП за інформаційним аспектом як комплексної характеристики щодо ефективної координації дій інституційних учасників міжгалузевого територіального кластеру протягом життєвого циклу ДЦП задля отримання інтегрального мультиплікативного ефекту, що включає: прогнозування локальних фінансово-економічних результатів по окремих стадіях реалізації ДЦП з встановленням прямого зв'язку (на основі нових аналітичних індикаторів) між ресурсним забезпеченням, економічним зростанням, сприятливою екологією й соціальною стабільністю, акумуляцією фінансових ресурсів.

Важливою складовою наукової новизни роботи є методологічні та методичні підходи до механізмів ініціації, підготовки та впровадження державних цільових програм через економіко-управлінський формат міжгалузевого територіального кластеру у контексті досягнення стратегічних пріоритетів оновлення національної економіки та поліпшення системи державного регулювання складними господарськими системами.

Розроблені для потреб ДЦП варіанти організаційних структур управління дозволяють належним чином інтегрувати системи управління, економічні інтереси та ресурси держави як ініціатора ДПП, приватних інвесторів, інвестиційних та девелоперських компаній на реалізацію

масштабних інвестиційних проектів соціального, промислового та комерційного призначення.

Розроблений прикладний інструментарій регулювання територіальними кластерами для реалізації державних цільових програм на основі ДПП надає науково-прикладне обґрунтування синергетичної ефективності МТК як макро-, соціо-, техно- економічної системи та специфічного інвестиційного угруповання з підготовки та втілення ДЦП в будівельному секторі економіки, забезпечує оцінку готовності конвергентного потенціалу ДЦП на всіх рівнях його організаційної структури управління (від оголошення конкурсної пропозиції державою – ініціатором інвестиційного проекту – до реалізації будівельних проектів через механізм ДПП).

До вагомих результатів дослідження слід віднести удосконалені концептуальні засади функціонування механізму реалізації державно-приватного партнерства з метою виявлення продуктивних шляхів поживлення інвестиційної діяльності, що передбачає дотримання сукупності принципів у напрямку формування довгострокових відносин держави та приватного сектору шляхом впровадження дієвих механізмів підготовки та реалізації державних інвестиційних цільових програм, удосконалення нормативно-правового забезпечення та системи інвестування проектів державно-приватного партнерства, підвищення ефективності державного регулювання механізму реалізації ДПП, своєчасного прогнозування і планування забезпечення розвитку національної економіки.

Також важливим для подальшого функціонування державно-приватного партнерства є висвітлення категорії «державно-приватне партнерство»: стосовно міжнародного досвіду застосування форм і моделей ДПП, які сприяють розвитку механізму реалізації ДПП та дозволяють конкретизувати напрями та виробити єдині підходи до вдосконалення законодавства; з позиції альтернативних механізмів реалізації вітчизняних ДЦП для формування інституціональної основи нового формату відносин держави і приватного сектору, застосування відповідних преференцій у напрямку забезпечень розвитку національної економіки.

Заслуговує позитивної оцінки обґрунтування концептуального підходу в контексті державної регуляторної політики щодо формування та реалізації стратегічних напрямів удосконалення механізму реалізації ДПП, орієнтованого на забезпечення стійкого інноваційного розвитку національної економіки та зростання обсягів і якості продукції і послуг шляхом: залучення міжгалузевого територіального кластеру як специфічного типу інтеграційних структур за участю держави, активізації технологічних та управлінських новацій в реальному секторі економіки; формування енергетичної та комунальної інфраструктури, яка повинна відповідати масштабам модернізованої економіки і потребам суспільства; забезпечення реальної диверсифікації сфер державно-приватного партнерства, підвищення його соціально-економічної ефективності.

Основні положення, які визначають наукову новизну дисертації та виносяться на захист, одержані в результаті наукового дослідження Чуприни Ю. А. самостійно, відображають особистий внесок автора.

Враховуючи вищезазначене, дисертаційна робота Чуприни Ю. А. представляє собою дослідження, в якому на високому рівні вирішені важливі науково-практичні завдання, отриманні результати характеризуються новизною і достовірністю, підтверджуються їх апробацією.

Оцінка змісту роботи

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, переліку використаних джерел з 332 найменувань та 14 додатків. Повний обсяг роботи становить 468 сторінок друкованого тексту, у тому числі 49 таблиць та 67 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено предмет та об'єкт дослідження, мету та завдання, сформульовано наукову новизну і практичне значення одержаних у дисертації результатів.

У першому розділі «Дослідження еволюції змісту категорії державно-приватне партнерство як специфічного механізму реалізації державних цільових програм» – визначена типологія інвестиційних проектів ДПП, надана характеристика основним організаційно-економічним формам ДПП за змістовними категоріями партнерства; проведено аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду форм (моделей) організації ДПП, деталізовано існуючі технології в рамках процесно-орієнтованого менеджменту. Проведено аналіз розвитку ДПП як механізму активізації інвестиційної діяльності та конкурентних переваг у будівельній галузі та виявлено їх інтеграційне підґрунтя; означено зміну змісту організаційного розвитку суб'єктів господарювання в інтеграційних умовах економіки інформаційного суспільства.

У другому розділі «Загально-методологічні та змістовно онтологічні засади здійснення регуляторної політики держави у форматі ДПП як інтеграційного утворення» відображено наукову гіпотезу роботи. Реалізація проектів будівництва і модернізації інфраструктурних галузей вітчизняної економіки та реалізація інших важливих, але капіталомістких проектів потребує залучення приватних, в т.ч. іноземних інвестицій. Обґрунтовано, що механізм державно-приватного партнерства є економічно доцільним шляхом для держави залучити інвестиції, а продуктивним форматом такого втілення є територіальний міжгалузевий або будівельний кластер як новий тип адміністративно-управлінського та виробничо-економічного угруповання. Доведено, що існуючий формат ДПП потребує суттєвого перетворення і оновлення в формат інноваційного організаційно-структурного механізму, який слід позиціонувати структурою принципово нового типу – міжгалузевого територіального кластеру, специфіка якого полягає в реалізації ДПП та відповідних інвестиційних потоків, гальмується відсутністю дієвих організаційно-структурних механізмів, в яких галузеві макро-інтереси держави мають належно узгоджуватись з економічною

мотивацією приватних інвесторів як учасників реалізації проекту на засадах ДПП (концесіонерів). Таким чином обґрунтовано, що організаційно-економічну форму ДПП варто представляти як інституціональний й організаційний альянс державної влади й приватного бізнесу з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних пріоритетно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності на принципах взаємної конвергенції та консолідації спільних зусиль.

У третьому розділі роботи «Моделювання основних компонент організаційних форм та структур ДПП як специфічних інвестиційних угруповань з підготовки та втілення державних цільових програм в реальному секторі економіки» доведено необхідність започаткування структури нового типу – міжгалузевих територіальних комплексів як інноваційного організаційно-економічного механізму реалізації будівельних проектів на засадах ДПП. Відповідно до потреб раціонального поєднання інтересів приватного та державного секторів економіки здійснено стратифікацію рівнів управління МТК, серед яких провідними є суттєва модернізація механізмів ДПП на основі концесії для інвестування та організації циклу таких програм. Обґрунтовано, що основою такої модернізації має бути мінімізація державної частки інвестування, що забезпечить орієнтацію приватних «інвесторів-концедентів» від державного бюджету – на відповідальне управління агрегованими інвестиційними коштами та спрямування агрегованого потенціалу учасників ДПП на додержання графіку будівництва, бюджету проекту та функціонально-експлуатаційних якостей об'єкту будівництва; перенесення центру ваги з бюджетного фінансування будівництва об'єктів виробничої сфери на приватне та сумісне фінансування через ДПП, зростання питомої ваги змішаного фінансування інвестиційних проектів. Також для модернізації механізмів ДПП є потреба поліпшення відтворювальної структури капіталовкладень, підвищення питомої ваги витрат на технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств за рахунок зменшення питомої ваги нового будівництва у виробничій сфері; обґрунтована необхідність вдосконалення технічної та технологічної структури капіталовкладень, зміна галузевої структури інвестицій на користь галузей по виробництву предметів споживання; визначена обов'язкова конкурсна основа для фінансування об'єктів, що будуються за участю державних коштів; визначена обов'язковість моніторингу держави за ходом підготовки реалізації проекту (а не віддавати все на відкуп концесіонеру, як в традиційній концесії). Також автором зазначена необхідність достовірної оцінки фінансової надійності та платоспроможності інвестора, конкурентоспроможності виконавців з метою протидії негативним явищам в цій сфері, що є важливим в реалізації програм ДПП.

У четвертому розділі дисертації «Структурна дефрагментація та регламентація економіко-управлінських процесів у форматі інтегрованого потенціалу МТК» визначена економіко-організаційна система адміністрування цільовими програмами, яку здійснює МТК щодо ДЦП в

рамках цілісного циклу «ініціація → легалізація → інвестування → будівництво → введення потужностей в дію → цільова прибуткова та соціально-спрямована експлуатація об'єктів на ґрунті ДПП». Для потреб системи управління проєктами ДПП в складі ДЦП розроблено: альтернативи механізму управління інвестиційною діяльністю на основі ДПП у структурі МТК; компоненти розвитку МТК як організаційно-структурного формату та економічного середовища циклу інвестування та впровадження ДЦП; пропозиції з організації інституційного рівня МТК як суб'єкту реалізації цільових програм у вигляді координаційної ради МТК; науково-прикладні розробки щодо партнерських відносин між МТК.

У п'ятому розділі дисертації «Методико-аналітичні інструменти забезпечення пріоритетів державного інвестування при реалізації цільових програм та проєктів ДПП» відображено зміст провідних науково-методичних інструментів, розроблених для аналітичного супроводу діяльності МТК при реалізації проєктів державно-приватного партнерства в складі цільових державних програм – моделі «ДПП-пріоритет-об'єкт» та «МТК-будова». Узагальнено методіку формування МТК як нового, більш конкурентоспроможного суб'єкту будівельного ринку та як організаційно-економічного механізму реалізації проєктів ДПП у будівництві, подані розроблені для потреб МТК варіанти організаційних структур управління, серед яких і ті, доцільність яких підтверджена практикою інвестування процесів підготовки та будівництва об'єктів житлового, індустріального та соціального призначення. Автором обґрунтовано раціональний науково-прикладний підхід діагностування ризиків проєктів ДПП у складі ДЦП, який передбачає диференційоване оцінювання ризиків зазначених проєктів в складі цільових програм за різними видами ризиків, в т. ч. технологічного ризику, ризику щодо невідповідності ринкової позиції проєкту; ризику дій контрагентів; ризику деструкції щодо обсягів та термінів надходження грошових потоків; ризику щодо порушень збору легалізації МТК та правової бази його функціонування як агрегованої структури. Описано етапи оцінювання проєктів ДПП за зазначеними видами ризику (із залученням експертно-евристичних методів у відповідності з методикою діагностування ризиків, запропонованою міжнародними рейтинговими агентствами).

Повнота викладу результатів роботи в опублікованих працях

Зміст, результати та висновки дисертаційної роботи опубліковано в 42 наукових працях, зокрема, 1-й одноосібній монографії та 2-х- колективних монографіях, 23-х публікаціях у наукових фахових виданнях України та зарубіжних виданнях. Із зазначеного переліку праць надруковано у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз: 3-и в міжнародній базі Scopus; 20 – Ulrichsweb (США), BASE (Німеччина), Index Copernicus (Польща), ResearchBib, WorldCat, Directory of Research Journals Indexing, Ulrichs Periodicals Directory, Citefactor, Open Academic Journals Index, Scientific Indexing Services, Polish Scholarly Bibliography, Google Scholar (Search), «PIŃC SCIENCE INDEX». З вищенаведеного переліку 3-и статті

опубліковано у закордонному виданні. Внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві, наведено в списку праць.

Автореферат висвітлює основні розділи дисертаційної роботи та отримані в ній наукові результати. Структура автореферату повністю узгоджується зі змістом дисертації за розділами. Робота містить достатню кількість ілюстративного матеріалу.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні пропозицій, спрямованих на удосконалення державного управління національним господарством, пов'язаного з обґрунтуванням діяльності міжгалузевих територіальних кластерів як інноваційного механізму реалізації державних інвестиційних цільових програм у форматі ДПП. Основні висновки та пропозиції, що містяться в дисертаційній роботі можуть бути використані в діяльності державних органів влади, які здійснюють регулювання цільовими інвестиційними територіальними програмами та проєктами, органів місцевого самоврядування; у процесі розробки нормативно-правових актів, а також підприємницькими структурами; в навчальному процесі; науково-дослідними установами. Результати наукового дослідження мають прикладний характер, що доведено впровадженням результатів роботи в процес підготовки та реалізації низки проєктів в складі ДІЦП на засадах ДПП.

Інформація щодо практичного використання, впровадження результатів роботи автора, конкретизація внеску відображена у дисертаційній роботі та авторефераті.

Зауваження по роботі та дискусійні питання

Поряд із одержаними у дисертації науковими та методологічними здобутками і детально розробленим Чуприною Ю. А. прикладним інструментарієм, а також викладеними у межах дослідження результатами науково-методологічного і теоретико-концептуального обґрунтування побудованих структурно-логічних схем і модельних рішень, доцільно звернути увагу на певні дискусійні аспекти та недоліки роботи, що стосуються теоретичних, методологічних і науково-прикладних положень дисертації, а саме:

1. У дисертації значна частина матеріалів присвячена державно-приватному партнерству в будівельному секторі національної економіки, зокрема, обґрунтовано синергетичну ефективність міжгалузевих територіальних комплексів як макро-, соціо-, техно-економічної системи та специфічного інвестиційного угруповання з підготовки та втілення державних інвестиційних цільових програм у будівельному секторі економіки; набули розвитку механізми формування і розвитку систем кластеризації через модернізаційний формат впровадження державних цільових програм у будівництві та суміжних галузях національної економіки. Варто було б логічніше «підвести» до викладення та

обґрунтування ДПП в секторі будівництва, а також доцільно було відобразити дані аспекти у формулюванні завдань.

2. У першому розділі дисертаційної роботи обмежено викладено вплив теорій інституціоналізму на хід еволюції методологічних категорій дослідження: концесія, «ДПП», «державна інвестиційна цільова програма». Також не окреслена позиція автора (потребують уточнення, роз'яснення) щодо понять соціального партнерства, публічно-приватного партнерства, міжсекторального, якими автор оперує в роботі.

3. Попри проведеній аналіз зарубіжного досвіду реалізації територіальних проектів на засадах державно-приватного партнерства у роботі неналежний зв'язок між проведеним аналізом зарубіжного досвіду організації кластерів у форматі, що може бути розглянутий як аналог застосування кластерів для потреб стратегічного менеджменту цільових програм.

4. При формуванні методологічної бази дослідження слід було більш деталізовано узгодити структуру складових потенціалу агрегованого міжгалузевого територіального комплексу з структурою державних, макроекономічних інтересів та пріоритетів галузевого розвитку. Не має повного розкриття принципів структуризації зазначеного потенціалу саме в методологічному аспекті, хоча практична доцільність такої структуризації опосередковано підтверджена результатами практичного впровадження, які представлено в завершальному розділі роботи та додатками до дисертації.

5. Матеріали дисертації щодо формування організаційно-економічного механізму та адміністративно-управлінської структури міжгалузевого територіального комплексу (в третьому розділі) не супроводжено методологічними та прикладними перевагами концесійної моделі як основи функціонування зазначеного структурного угруповання.

6. Представлений автором принципово інноваційний перелік оціночних індикаторів в розвиток національного господарства мав би відображати окрему специфіку певної цільової галузі та регіону розміщення кластеру.

7. Наведені в тексті автореферату приклади застосування програмних модулів оцінювання підсумків впровадження ДЦП не дають належної візуалізації зв'язку між індикаторами: фінансового результату держави за весь цикл ДЦП, за окремими віхами цільової програми та чистих доходів приватних інвесторів; фінансові економічні індикатори ДЦП не супроводжені даними про результати економічної модернізації на регіональному, галузевому та національному рівнях.

Також доцільно було б в тексті загальних висновків дисертаційної роботи висвітлити напрями подальшого дослідження з даної теми.

Вищенаведені зауваження не впливають на високий науковий рівень роботи. Дисертація є завершеним дослідженням. Автор володіє економічним та математичним апаратом опрацювання аналітичної інформації, системним аналізом та методами аналітичної логіки.

Загальний висновок

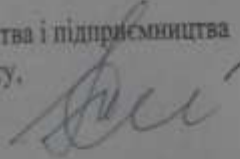
Дисертаційна робота Чуприни Ю. А. на тему «Державне регулювання організації територіальних кластерів на основі державно-приватного партнерства» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що містить науково обгрунтовані результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання – запровадження методологічної платформи обгрунтування реалізації національних стратегічних пріоритетів економічного оновлення через державну підтримку цільових програм, що реалізуються як масштабні проєкти через територіальні кластери на ґрунті державно-приватного партнерства. Наукові положення, висновки та пропозиції, наведені в роботі, обгрунтовані, логічні та достовірні; полягають у розробці нового наукового напрямку в економіці та управлінні національним господарством, пов'язаного з обгрунтуванням діяльності міжгалузевих територіальних кластерів як інноваційного механізму реалізації державних інвестиційних цільових програм у форматі державно-приватного партнерства та як інтеграційних адміністративно-управлінських об'єднань нового типу.

Автореферат та наукові публікації повною мірою відображають основні положення, рекомендації та висновки дисертації.

За змістом, рівнем наукової новизни, теоретико-методологічним та практичним значенням, обсягом та оформленням дисертаційна робота на тему «Державне регулювання організації територіальних кластерів на основі державно-приватного партнерства» відповідає вимогам МОН України до дисертацій, представлених на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07. 2013 р. зі змінами та доповненнями, а її автор – Чуприна Юрій Анатолійович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

Професорка кафедри економіки підприємства і підприємництва
Хмельницького національного університету,
докторка економічних наук, професорка

М. В. Диха

Підпис М. В. Дихи засвідчую:

Перший проректор
Проректор з науково-педагогічної та наукової роботи
Хмельницького національного університету,
доктор економічних наук, професор

М. П. Войнаренко

